

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

A szakvélemény tárgya: Zenei jogosultak audiovizuális művekkel kapcsolatos engedélyezési jogai

Ügyszám: SzJSzT- 06/16

I. A MEGKERESÉS ÉS A TÉNYÁLLÁS

A Nyomozóhatóság előtt a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 385. § (1) bekezdésébe ütköző és az (1) bekezdése szerint minősülő szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése vétség elkövetésének gyanúja miatt folyamatban lévő nyomozásban a t. Nyomozóhatóság 2016. május 19-én kelt határozatával szakértőként a Szerzői Jogi Szakértő Testületet (a továbbiakban: **SzJSzT** vagy **Testület**) rendelte ki.

A Nyomozóhatóság megkeresésében összefoglalta a tényállást és az eljáró tanács rendelkezésére bocsátotta a büntetőügy iratanyagát.

Általános megállapítások

Az eljáró tanács a 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése alapján a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakította ki a szakértői véleményét, a tények megállapítására nem végzett külön bizonyítást.

Az eljáró tanács a Nyomozóhatóság által a rendelkezésére bocsátott DVD lemezekkel összefüggésben megállapítja, hogy azok mindegyikén szól zene a tornagyakorlatok alatt. Az eljáró tanács valamennyi DVD lemez hanganyagát vizsgálat tárgyává tette. E vizsgálat alapján az egyes DVD lemezeken található zenefelhasználás az alábbiak szerint csoportosítható:

- a) a DVD-n már feltehetően a DVD elkészültét megelőzően nyilvánosságra hozott és rögzített hangfelvételekből áll a felhasznált zene;
 1. hangfelvételek változatlan - vagy közel változatlan - formában történő lejátszása (N1/1.; N2.; N8.; N9.; N10.; R1.; R2.; R3.; R5.; R9.; R10. számmal jelzett kiadványok);
 2. már nyilvánosságra hozott hangfelvételek részleteiből készített ún. montázs-zene (N4.; N6.; N7/2.; R4.; R6.; R7.; R8. számmal jelzett kiadványok);
 3. hangfelvétel hangszeres alapja, éneksáv nélküli verziója (N5/1. számmal jelzett kiadvány).
- b) feltehetően kifejezetten a filmhez készített és rögzített zene szól (N1/2.; N5/2.; N7/1. számmal jelzett kiadvány);
- c) egy zenekar a filmen élőben játszik a torna alatt, feltehetően a film elkészülte során történik meg a zene (és az ehhez kapcsolódó előadóművészi teljesítmény) rögzítése (N3. számmal jelzett kiadvány).

Az előbbi a)-c) pontokban foglalt és az eljáró tanács által kialakított „N” és „R” kezdetű rövidítések az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott DVD-k megjelöléseit tartalmazzák, amelyek a kiadványok borítóján is feltüntetésre kerültek.

Az eljáró tanács a feltett kérdésekre e csoportosítás szerint adja meg válaszát.

Előjáróban egyúttal utal arra, hogy mivel nem álltak az eljáró tanács rendelkezésére a DVD-ken rögzített zeneművek/hangfelvételek eredeti példányai, így – bár a fenti a/2. pont szerinti hangfelvételek esetében e kérdés jelentőséggel bírhatna, de – nem volt lehetséges elvégezni az annak megítéléshez szükséges vizsgálatot, hogy a hangfelvételekkel összefüggésben történt-e átdolgozás vagy a mű integritásához fűződő személyhez fűződő jog sérült-e. Ez utóbbi kérdések eldöntése kapcsán az eljáró tanács e helyt csak utal az SZJSZT korábbi gyakorlatára (pl. SZJSZT-18/10. sz. ügy¹, SZJSZT-43/00. sz. ügy és SZJSZT-11/01 sz. ügy²).

Az ügygel összefüggésben az eljáró tanácsálláspontja szerint a következő Szjt. rendelkezések bírnak relevanciával:

16. § (1) *A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.*

(4) Ha e törvény másképp nem rendelkezik, a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg, amelynek - eltérő megállapodás hiányában - a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le. Ha a törvény a felhasználási szerződés érvényességét megszabott alakhoz köti, a díjazásról való lemondás is csak a megszabott alakban érvényes.

(5) A törvényben meghatározott esetekben a szerzőt a mű felhasználásáért megfelelő díjazás illeti meg anélkül, hogy a felhasználás engedélyezésére kizárólagos joga volna. A törvény kizárhatja az ilyen díjazásról való lemondás jogát; a szerző ilyen rendelkezés hiányában is csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le a díjazásról.

(6) Jogosulatlan a felhasználás különösen akkor, ha arra törvény vagy az arra jogosult szerződéssel engedélyt nem ad, vagy ha a felhasználó jogosultságának határait túllépve használja fel a művet.

(7) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a felhasználó köteles a szerzőt vagy jogutódját, illetve a közös jogkezelő szervezetet a felhasználás módjáról és mértékéről tájékoztatni.

17. § *A mű felhasználásának minősül különösen:*

a) a többszörözés (18-19. §),

b) a terjesztés (23. §),

18. § (1) *A szerző kizárólagos joga, hogy a művét többszörözze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Többszörözés:*

a) a mű anyagi hordozón való - közvetlen vagy közvetett - rögzítése, bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint

b) egy vagy több másolat készítése a rögzítésről.

(2) A mű többszörözésének minősül különösen a nyomtatással megvalósuló mechanikai, filmes vagy mágneses rögzítés és másolatkészítés, a hang- vagy képfelvétel előállítás, a sugárzás vagy a vezeték útján a nyilvánosságához történő közvetítés céljára való rögzítés, a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítása. Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.

¹ https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2010_18.pdf

² <http://www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200206/valogatas.htm>

19. § (1) A zeneszerzők és a szövegírók a már nyilvánosságra hozott nem színpadi zeneműveknek és zeneszövegeknek, valamint az ilyen színpadi zeneművekből vett részleteknek hangfelvételen való újabb többszörözésére és példányonkénti terjesztésére vonatkozó jogukat csak közös jogkezelő szervezetük útján érvényesíthetik, díjukról csak a felosztás időpontját követő hatállyal, a rájuk jutó összeg erejéig mondhatnak le. Az engedélyre és az ennek fejében fizetendő díjak mértékére vonatkozóan az irodalmi és a zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezet köt szerződést a hangfelvétel-előállítóval.

(2) Az átdolgozási jogra és e jog gyakorlására az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés nem alkalmazható.

23. § (1) A szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Terjesztésnek minősül a mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással.

(2) A terjesztés magában foglalja különösen a műpéldány tulajdonjogának átruházását és a műpéldány bérbeadását, valamint a műpéldánynak az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatalát. A terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállított példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állt elő.

73. § (1) Ha a törvény eltérően nem rendelkezik, az előadóművész hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy

- a) rögzítetlen előadását rögzítsék;
- c) rögzített előadását többszörözzék;
- d) rögzített előadását terjesszék;

(3) Ha az előadóművész hozzájárult ahhoz, hogy előadását filmalkotásban rögzítsék, a hozzájárulással - ellenkező kikötés hiányában - a film előállítójára [64. § (3) bek.] ruházza át az (1) bekezdésben említett vagyoni jogokat. Ez a rendelkezés nem érinti az előadóművészeknek a 20. § és a 28. § alapján fennálló díjigényét. A 23. § (6) bekezdését az előadóművészekre is megfelelően alkalmazni kell.

74. § (1) Az előadóművészt a 73. § (1) bekezdésében említett felhasználásokért - ha e törvény másként nem rendelkezik - díjazás illeti meg.

75. § (1) A 73. § (1) bekezdésében említett felhasználások esetén az előadóművészt megilleti az a személyhez fűződő jog, hogy nevét - a felhasználás jellegétől függően, ahhoz igazodó módon - feltüntessék. Előadóművészek együttese esetében ez a jog az együttes, valamint az együttes vezetője és a főbb közreműködők nevének feltüntetésére terjed ki.

(2) Az előadóművész személyhez fűződő jogát sérti előadásának mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, más olyan megváltoztatása vagy az előadással kapcsolatos más olyan visszaélés, amely az előadóművész becsületére vagy hírnevére sérelmes.

76. § (1) Ha a törvény eltérően nem rendelkezik, a hangfelvétel előállítójának hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy a hangfelvételt

- a) többszörözzék;
- b) terjesszék;

79. § A hangfelvétel előállítóját megilleti az a jog, hogy nevét a hangfelvétel másolatain feltüntessék.

II. AZ ELJÁRÓ TANÁCS NYOMOZÓHATÓSÁG ÁLTAL FELTETT KÉRDÉSEKRE ADOTT VÁLASZAI

1. *A zeneművekkel kiket és milyen jogok illetnek meg, kikkel szemben konkrétan milyen a Szerzői jogról szóló törvényben meghatározott jogokat sértő jogsértések valósultak meg.*

Az eljáró tanács e kérdés megválaszolása során utal az e szakvélemény elején általa tett általános megállapításokra és az ott megjelölt zenemű/és vagy hangfelvétel-típusokra.

Valamennyi [a)-c)] esetben a hangfelvételeken hallható zeneművek szerzőit megilletik szerzői vagyoni és személyhez fűződő jogok (Szjt. 16-18. §-ai, 23. §-a és Szjt. II. fejezete).

Az elhangzó zeneművek kapcsán a szomszédos jogi jogosultak, így az előadóművészek (Szjt. 73; 74.§) és a hangfelvétel előállítók is (Szjt. 76.§; 79. §) bírnak vagyoni és személyhez fűződő jogokkal.

A filmekben felhasznált zene kapcsán tehát a zeneművek szerzőitől, a hangfelvétel előállítóktól és az előadóművészekről szükséges felhasználási engedélyt beszerezni az egyes típusok esetében a következőképpen.

Az a) típus esetében:

- a zeneszerzőktől a zenemű audiovizuális műbe foglalásáért és az audiovizuális művel együtt történő többszörözéséért és terjesztéséért (Szjt. 18., 19. és 23. §);
- a hangfelvétel-előállítótól a hangfelvétel többszörözéséért és terjesztéséért (Szjt. 76. §);
- az előadóművésztől az előadás többszörözéséért és terjesztéséért, feltéve, hogy a hangfelvétel-előállító e jogokat korábban nem szerezte meg (Szjt. 73. §)

A b) típus esetében:

- a zeneszerzőtől a zenemű megfilmesítéséért és az audiovizuális művel együtt történő többszörözéséért és terjesztéséért (Szjt. 18., 19. és 23. §)
- az előadóművésztől az előadás első – a film felvételekor történő – rögzítéséért, többszörözéséért és terjesztéséért (Szjt. 73. §);
- a hangfelvétel-előállítótól a hangfelvétel többszörözéséért és terjesztéséért (Szjt. 76. §); feltéve, hogy a felhasznált hangfelvétel rögzítésére az audiovizuális mű elkészülte előtt került sor.

A c) típus esetében

- a zeneszerzőktől a zenemű audiovizuális műbe foglalásáért és az audiovizuális művel együtt történő többszörözéséért és terjesztéséért (Szjt. 18., 19. és 23. §)
- az előadóművésztől az előadás első – a film felvételekor történő – rögzítéséért, többszörözéséért és terjesztéséért (Szjt. 73. §).

Az eljáró tanács utal arra, hogy a felhasznált zeneművek DVD-n történő többszörözéséhez és terjesztéséhez a szerzők helyett az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület jogosult előzetesen felhasználási engedélyt adni az Szjt. 19.§-a és az „M” jelű a hangfelvételen többszörözött, illetve filmalkotásokba foglalt, videón vagy DVD-n többszörözött zeneművekre megállapított mechanikai jogdíjakról szóló díjszabás³ alapján (e tekintetben az eljáró tanács utal az iratok között rendelkezésére bocsátott, az Artisjus Jogi Főosztálya levelére, amely szerint az Artisjus Egyesület és

³ http://kjk.sztnh.gov.hu/sites/default/files/artisjus_m16.pdf

az ügyben érintett két kiadó 5 db DVD tekintetében megállapodtak és a megállapodásnak megfelelő teljesítés megkezdődött).

Amennyiben a jelen ügyben nem történt meg a fenti felhasználási cselekményekkel összefüggésben az engedélyek megszerzése, akkor az adott felhasználás jogsértően történhetett.

A vagyoni jogok sérelmén túl a jogosultak személyhez fűződő jogai is csorbulhattak azzal, hogy bizonyos kiadványokon a nevük nem került feltüntetésre.

2. A csatolt mellékletben szereplő zeneszámok vonatkozásában kinek kellett volna engedélyt kérni a jogosultaktól a zeneszámok felhasználása céljából, a zeneszámokat konkrétan felhasználó; vagy akinek érdekében történt a zeneszámok felhasználása, vagy bármelyiküknek a felek megállapodásának megfelelően.

Felhasználási engedélyt annak kellett volna kérnie, aki a felhasználást végezte és/vagy akinek az érdekében az megvalósult. Tekintettel arra, hogy a DVD-ken zenei művek/teljesítmények felhasználásával készült audiovizuális alkotások szerepelnek, az eljáró tanács álláspontja szerint a film előállítója lett volna köteles e felhasználáshoz engedélyt kérni. A producer, filmelőállító fogalmára a Szjt. az alábbiak szerint ad definíciót:

Szjt. 64.§ (3) A film előállítója (a továbbiakban: előállító) az a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki vagy amely saját nevében kezdeményezi és megszervezi a film megvalósítását, gondoskodva ennek anyagi és egyéb feltételeiről.

Az eljáró tanács utal egyúttal arra, hogy a Nyomozóhatóság által rendelkezésre bocsátott DVD-k mindegyikén producerként S. N. neve került feltüntetésre.

A zeneműveket, hangfelvételeket és előadóművészi teljesítményeket magukba foglaló audiovizuális műveket tartalmazó DVD-k többszörözése és terjesztése (kiadása) - amely nem feltétlenül a filmelőállító által történik – szintén engedélyköteles felhasználási cselekmény.

Az eljáró tanács e helyt utal arra, hogy az átadott optikai lemezek borítóján gyártóként, kiadóként feltüntetésre került többek között például egy Zrt. és egy Kft. is.

3. A DVD-ken szereplő zeneművek önálló szellemi alkotásnak (egy teljesen új műnek) tekintendők, vagy azok a már meglévő zeneszámok feldolgozásai és így ebben az esetben kik a szerzői jog jogosultjai.

Az eljáró tanács e kérdés megválaszolásakor ismét utal arra, hogy nem álltak rendelkezésére a DVD-ken rögzített zeneművek/hangfelvételek eredeti példányai, így nem volt lehetséges elvégezni az annak megítéléshez szükséges vizsgálatot, hogy a hangfelvételekkel összefüggésben történt-e átdolgozás (Szjt. 29. §) vagyis került-e sor a zeneművek olyan mértékű módosítására, hogy annak eredményeként egyéni-eredeti jellegű mű jött létre. (Ezzel együtt az eljáró tanács megjegyzi, hogy az a) 2. típuson belüli esetekben történhetett ilyen. Ebben az esetben is, ha a felhasználásra az eredeti jogosultak engedélye nélkül került sor, akkor az átdolgozást végző jogokat nem szerezhettek.)

Az eljáró tanács egyúttal utal arra, hogy az iratanyagokban a rendelkezésére bocsátott DVD-kkel összefüggésben megfilmesítési szerződések nem voltak. Ezek esetleges létének azonban e kérdés megválaszolása szempontjából alapvető jelentősége lenne, ugyanúgy mint a hangfelvétel-előállítók és előadóművészek között fennálló esetleges szerződéseknek, amelyek alapján a hangfelvétel-előállító az előadóművészi jogokat megszerezhetette.

Az eljáró tanács e kérdés megválaszolása során utal az e szakvélemény elején általa tett általános megállapításokra és az ott megjelölt zenemű/és vagy hangfelvétel-típusokra.

Az a) típusú esetekben feltehetően nem jött létre önálló új zenei szellemi alkotás, a zeneművek/hangfelvételek és előadóművészi teljesítmények jogosultjai azok eredeti jogosultjai maradnak.

A b) típusú esetben a zeneszerzők művei önálló művek és tekintettel az Szjt. 66. §-ára ezek felhasználását ők engedélyezhetik. Amennyiben a hangfelvétel rögzítésére a film felvételével együtt került sor, úgy szerződés alapján a hangfelvétel előállítója is a film producere lesz, így a későbbiekben e tekintetben is ő gyakorolhatja az engedélyezési jogot. Ebben az esetben az előadóművészi jogokat a filmelőállítója az Szjt. 66. § alapján megfilmesítési szerződés révén megszerezhetette.

Abban az esetben pedig, ha audiovizuális műhöz készített és korábban már rögzített hangfelvétel felhasználásáról van szó, akkor az ezzel kapcsolatos hangfelvétel-előállító és előadóművészi jogokat a filmelőállító megfilmesítési szerződés alapján megszerezhetette.

A c) típusú esetben a játszott zeneszámok zeneszerzői maradnak az engedélyezésre jogosultak, míg az előadóművészek jogait az Szjt. 66. §-a alapján a filmelőállító megszerezhetette. Tekintettel arra, hogy a hangfelvétel rögzítésére a film felvételével együtt került sor, így szerződés alapján a hangfelvétel előállítója is a film producere lesz, így a későbbiekben e tekintetben is ő gyakorolhatja az engedélyezési jogot.

4. A rendelkezésre álló adatok alapján szükséges az okozott vagyoni hátrány megállapítása az érintett kiadványok tekintetében, sértetti bontásban.

Tekintettel többek között arra, hogy az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott iratok alapján nem egyértelmű, hogy milyen felhasználásokkal összefüggésben kerülhetett sor engedélykérésre és milyenek esetében nem, így nem lehetséges e kérdés maradéktalan megválaszolása. Minden esetre az eljáró tanács az alábbiakban néhány körülményt rögzít, amelyek e tekintetben támpontul szolgálhatnak.

A közös jogkezelésbe tartozó engedélyezési esetekben, vagyis a zeneművek audiovizuális alkotásba foglalása és DVD-n történő többszörözése és terjesztése kapcsán a vonatkozó díjszabás tételei vehetőek alapul. Az iratanyagban fellelhetőek az Artisjus jogdíjfizetési értesítői, ill. ezek összesítései, melyek iránymutatásul szolgálhatnak az Artisjus irányában okozott vagyoni hátrány mértéke kapcsán (az Szjt. 19.§ alapján a többszörözés és terjesztés engedélyezése fejében, „M” jelzésű mechanikai jogdíj közlemény).

Mivel a jelen esetben fennálló felhasználások tekintetében az előadóművészek közvetlenül adhatnak engedélyt, így előadóművészenként eltérő lehet az a vagyoni hátrány, amely az engedély elmaradásából származott. Az előadóművészi teljesítményekkel kapcsolatos vagyoni hátrány mértéke attól is függ, hogy sor került-e ezen engedélyezési jogoknak a hangfelvétel-előállítóra történő átruházására. Amennyiben igen, akkor az előadóművészi jogosultakat kár a felhasználással összefüggésben nem érte (legfeljebb a személyhez fűződő joguk – névfeltüntetés elmaradása miatt érhetne őket sérelem.)

A hangfelvétel-előállítói jogok szintén egyénileg gyakorolhatóak a jelen esetben, így itt is adott entitás engedélyezési gyakorlatának függvénye az elmaradt haszon mértéke.

Mivel tehát az engedély nélkül felhasznált előadóművészi teljesítmények és hangfelvételek jogosultjaitól (előadóművészek, hangfelvétel előállítók) közvetlenül beszerzendő felhasználási engedélyek az egyes jogosultak egyedi döntésein alapulnak (pl. az adott jogosult imidzsébe illhetett-e ez a jellegű felhasználás, ha igen az adott időpontban a mű, teljesítmény milyen piaci értékkel bírt,

stb.), ezért az eljáró tanács azok mértékéről az érintett jogosultak nyilatkozatai hiányában nem tud állást foglalni. (Az eljáró tanács utal az OKRI „A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálata” c. empirikus elemzésére, mely szerint *a vagyoni hátrány mértékét – rendszerint – olyan ténykérdésnek kell tekinteni, amelyre a sértett közléséből, a vonatkozó szerződések tartalmából, illetve a jogsértés folytán előállt más igazolt adatokból kell következtetni.*⁴)

Budapest, 2016. július 21.

dr. Lábod Péter
az eljáró tanács elnöke

dr. Horváth Péter
az eljáró tanács előadó tagja

Victor Máté
az eljáró tanács szavazó tagja

⁴ http://www.hamisitasellen.hu/wp-content/uploads/2013/08/HENT_OKRI_empirikus_kutatas.pdf
(141. oldal)